

فلات ایران چنان موقعیت خاصی بر روی زمین دارد که بیشترین تابش خورشید را دریافت می‌کند. نقاط دیگری که چنین وضعیتی داشته باشند، بر روی خشکی‌های قابل سکونت زمین چندان نیستند. مهم‌ترین دلیل شکل‌گیری تمدن کهن ایران را نیز برخورداری از همین خصوصیت می‌توان دانست.

خورشید در باور ایرانیان مظهر نعمت و رحمت است و آب نیز مظهر زاینده‌گی. این دو، که اسطوره‌های اصلی ایرانیان را شکل دادند، مایه حیات زمین شناخته می‌شوند. نمادهای خورشید و ماه مربوط به این دو اسطوره است که جلوه‌های اهمیت آن در ذهن ایرانیان به صورت‌های گوناگون در زبان و فرهنگ آنها جلوه‌گر است.

از جمله نتایج توجه به نور و خورشید در زندگی ایرانیان هنر آفرینی با سایه است. سایه در اوقاتی از سال، به واسطه کارکرد خود اهمیت می‌یابد؛ اما توجه به سایه، شاید به دلیل تضادی که با نور دارد و به شناخت آن کمک می‌کند، حضوری همیشگی در معماری و منظره‌پردازی ایرانیان است. به طوری که آنقدر در آثار فرهنگی آنها تکرار شده که می‌توان گفت سایه، معادل مطبوعیت و زیبایی قلمداد می‌شود.

حیاط خانه روستایی، در حالی که در میان کوه و دشت و باغ خانه کرده‌اند، نباید نقش کارکردی مهم داشته باشد. اما تمرکز بر تلفیق بخش سکونت با آن، روشن می‌سازد که هدف دیگری در کار است. در این تصویر از روستای طرق حیاط خانه که بزرگتر از اتاق آن نیست، با داربستی از مو پوشیده شده و در گوشه بیرونی دیوار خانه نیز، چیدمانی زیبا با کاهگل، پلکه‌کانی از سایه‌روشن را در کنج دیوار ایجاد کرده است.

شرایط محیطی خانه در عکس پیداست. منطقه کوهستانی بکر که بوته‌های وحشی در پای دیوار خانه روئیده‌اند. نام‌سازی خاصی در سیمای خانه دیده نمی‌شود، الا سایه‌هایی که به بافت یکدست آن سایه داده‌اند: گوشه‌سازی لبه دیوار، پنجره‌های تیرهای ناودان و تیرهای چوبی سقف که بیرون زده‌اند.

غیر از آن، داربست عنصر اصلی منظره‌سازی این خانه است؛ چه برای ساکنان و چه برای رهگذران. داربست در ارتفاع بالا، در فصل گرما به کار آسایش اقلیمی می‌آید؛ در زمان‌های سرد اما، داربست، با آن نظم‌ساختاری، سایه‌ای مطبوع از خطوط متقاطع بر کف حیاط و دیواره‌های اتاق‌ها و پنجره‌های آنها می‌اندازد که زیبایی‌آفرین است و با حرکت خورشید، منظره‌ای پویا در حیاط خلق می‌کند.

این وضعیت در بیشتر اوقات سال جاری است. از این روست که اصرار ایرانیان بر استفاده از چنین عنصری را باید به نگاه زیباشناسانه آنها ربط داد، که سایه را زیبا می‌شناسند، تا تنگناهای اقلیمی.

سید امیر منصوری
amansoor@ut.ac.ir

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Manzar journal. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). mm

نحوه ارجاع به این مقاله

منصوری، سیدامیر. (۱۳۹۷). سایه زیبا. مجله منظر، ۱۰ (۴۲): ۳.

DOI: 10.22034/manzar.2018.63124

URL: http://www.manzar-sj.com/article_63124.html

